

DRÖM OM EVIG ENERGISÄKERHET

Japans regeringar har länge haft en dröm om evig energisäkerhet. Man vill behärska hela kärnkraftskretsloppet: tillgång till uran/plutonium, kärnkraftverk, uppberedning av använt bränsle och slutförvaring.

Men hittills har projektet om och om igen drabbats av svårigheter, incidenter, olyckor – och nu Fukushima.

1966 öppnades den första kommersiella reaktorn, i Tokaimura. Det är en liten ort vid Stilla havskusten, där man på den alltför storstilade järnvägsstationen förkunnar att här ligger ”japansk kärnkrafts födelseort”.

Nu finns det 55 kärnreaktorer som står för 30 procent av landets energiproduktion. Till 2017 förutser den grundläggande energiplanen 40 procent. Ytterligare 9 reaktorer ska byggas till 2020 och därefter 14 till 2030.

Satsningen hade från början att göra med Japans brist på egna energiråvaror och miljöförstöring, och länkas nu också till global miljö.

Japan nöjer sig inte med konventionella reaktorer. 1995 invigdes prototypen för en bridreaktor, Monju. Målet är att göra Japan självständigt med kärnbränsle. Nu importeras uran. Men en bridreaktor vore som sagan om sötgröten: ju mer man använder av bränslet plutonium, desto mer ska bridreaktorn tillverka, precis som ju mer man åt av sötgröten desto mer blev det på fatet.

Men det dröjde bara 3 månader innan Monju fick stängas 1995 på grund av en natriumläcka. Det dröjde ända tills i maj 2010 innan tillstånd att starta igen gavs, med nya problem som resultat. Trots det är planen att fortsätta experiment i tio år för kommersiell drift 2050.

En annan del av kärnkraftskretsloppet är uppberedning av använt kärnbränsle. Det skickas nu till Frankrike, en osäker färd. I Rokkasho, en råkall trakt dit människor förr i tiden förvisades, inte långt norr om det nuvarande jordbävningsområdet, byggdes en anläggning. Men problem på problem har tillstött och i december 2010 släcktes anläggningen ned på obestämd tid.

Ett annat omstritt projekt är att använda MOX-bränsle, en kombination av plutonium och uran. Den statliga atomenergibyran har nu godkänt MOX i 10 reaktorer trots häftigt lokalt motstånd. Det används bland annat i reaktor nummer 3 i Fukushima Dai-ichi. Plutoniumet ökar risken för spridning av kärnvapenmaterial genom stöld och terrorism, enligt protester. Motståndet mot kärnkraft är ofta starkt lokalt. Men tre faktorer samverkar till att det inte får stor genomslagskraft nationellt: Japans prekära energisituation med få egna resurser, det faktum att kärnkraftverk på många små orter ger många arbetstillfällen och att regering och kärnkraftsindustri har stora resurser att, som det heter i energiplanen, ”sprida positiv kunskap om kärnkraften, betona säkerheten och stödja icke-spridning av kärnvapen”.

Men japanerna räds strålning eftersom de vet vad som hände de strålningsskadade efter atombombningarna av Hiroshima och Nagasaki. Följden där blev dödliga sjukdomar, rädsla ända till tredje generation med åtföljande diskriminering, till exempel på äktenskaps- och arbetsmarknaden.

Allvarliga problem och olyckor

1981: nästan 300 arbetare utsatta för höga strålningsdoser i Tsuruga

1995: bridreaktorprototypen Monju läcker sodium, resultat: stängd i 15 år

1997: explosion i kärnavfall i Tokai

1999: okontrollerad kärnreaktion och explosion i Fukui

1999: 2 arbetare döda av strålning i Tokai

2002: TEPCO tvingas stänga sina 17 reaktorer efter falska säkerhetsrapporter. Styrelsen avgår

2004: 5 arbetare dödade efter explosion i Mihama. Brister i säkerhetsinspektioner generellt

2006, 2007: Nya falska säkerhetsrapporter hos TEPCO

2007: jordbävningsskador och utsläpp av radioaktivt vatten vid Kashiwazaki.Kariwa
2008: skador i reaktorkylningsanläggningen i Kurihara efter jordbävning
2011: Fukushima

Monica Braw, publicerad i Svenska Dagbladet 19 mars 2011